

1990

SUOMALAISEN ASUNTOPOLITIIKAN POLUT

Sari Puustinen

Junto, Anneli (1990). Asuntokysymys Suomessa: Topeliuksesta tulopolitiikkaan. Valtion painatuskeskus.

Asumistutkimus ei Suomessa ole koskaan saanut kovin suurta jalansijaa. Asumistutkijoiden joukko on ollut pieni, eikä asuminen aiheena ole aina kiinnostanut rahoittajia. Suomessa on kuitenkin tehty joukko laadukkaita väitöskirjoja¹ asumiseen liittyen. Yksi näistä on klassikon arvon ansaitseva Anneli Junton tutkimus vuodelta 1990. Väitöskirja ”Asuntokysymys Suomessa. Topeliuksesta tulopolitiikkaan” on ehtinyt kulua jo useamman sukupolven käsissä sosiaalipolitiikan tenttikirjana. Toivoa voisi, että tenttikirjat olisivat aina yhtä mielenkiintoisia.

Junton tutkimuksen aiheena on suomalainen asuntopolitiikka, tai pikemminkin sen puute, 1850-luvulta aina 1980-luvun lopulle. Teos kattaa pitkän kaaren agraariajalta teollistumisen ja kaupungistumisen eri vaiheisiin. Mukaan mahtuu myös sotien jälkeinen jälleenrakentamisen aika ja hyvinvointivaltion rakentaminen.

Junton teoksen keskeiset tulokset voidaan kiteyttää siten, että suomalainen asuntopolitiikka on yli sadan vuoden ajan ollut luonteeltaan minimaalista ja residuaalista (tarveharkintaista ja yksilön vastuuta korostavaa). Se on keskittynyt kriisiaikoihin eli tilanteisiin, jossa on ollut jotain poikkeuksellista ja nopeita toimia vaativaa. Lisäksi asuntopolitiikassa ja siihen kytkeytyvissä instituutiassa on nähtävissä polkuriippuvuuksia pitkänkin ajan takaa.

Vaikka asuntopolitiikka yleensä nähdään osana sosiaalipolitiikkaa, sillä on Junton mukaan ollut vahvat kytkennät talous-, työvoima- ja rahapolitiikkaan.

¹ Suomalaisen asumisen ja asuntopolitiikan historiasta kiinnostuneille suosittelen Junton lisäksi Hilka Summan (1989), Hannu Ruonavaaran (1993), Johanna Hankosen (1994) ja Kirsi Saarikankaan (2002) väitöskirjoja

Asuntopoliitiikan keskeisenä tavoitteena ei suinkaan ole ollut kansalaisten hyvinvointi, elämänlaadusta puhumattakaan, vaan talouskasvun tukeminen. Poliittisesti levottomina aikoina, kuten molempien maailmasotien jälkeen, asuntopoliittisilla toimilla on myös pyritty vakauttamaan oloja.

Junto jakaa tutkimuksessaan harjoitetun asuntopoliitiikan kolmeen laajempaan kauteen: Filantropiaan (1850–1918), Funkikseen (1919–1939) ja Hyvinvointivaltioon (1940–1988). Näille kolmelle kaudelle on ollut tyypillistä se, että ne ovat syntyneet ensin ideologisina projekteina, ja niiden varsinainen toteutuminen on tapahtunut vasta myöhemmin. Rahamääräinen, sosiaalipoliittinen asuntopoliittikka on ollut vahvaa vasta toisen maailmansodan jälkeen. Asuntopoliitikalla ei silloinkaan ole pyritty varsinaiseen sosiaaliseen tasa-arvoon. Asumisen minimiolosuhteet on pyritty takaamaan kaikille, mutta samalla tukipoliittikka on ollut tiukan tarveharkintaista ja vuokra-asuminen on leimannut asukkaita. Harjoitetusta asuntopoliitikasta ovat kautta 1900-luvun hyötäneet eniten hyvätuloiset. Tyypillistä suomalaiselle asuntopoliitikalle on myös ollut se, että sen käytännön toteutuksessa on menty fyysinen asuinympäristö edellä ja pyritty tuottamaan kauttaaltaan laadukasta (tai tasalaatuista) ympäristöä. Asuntokysymystä ratkaisemaan ja reformia tekemään on kautta vuosikymmenien valjastettu parhaat arkkitehdit ja yhdyskuntasuunnittelijat – monet tämän lehden lukijoita.

Junto painottaa tutkimuksessaan, että kaikki asuntopoliitiikan kaudet ovat jättäneet jäljelle instituutioita, jotka elävät seuraavissa kausissa edelleen. Esimerkiksi asunto-osakeyhtiömalli, jonka historia juontaa juurensa kaupungistumisen ensimmäiseen aaltoon 1800-luvun loppuvuosikymmenillä, on edelleen tärkeä suomalainen asumisinstituutio.

Itseäni on Junton tutkimuksessa kiinnostaneet erityisesti asuntopoliitiikan taustalla vaikuttaneet (ja edelleen vaikuttavat) arvot ja ideologiat. Filantropian ja funkiksen kaudella ”asuntokysymys” kohdistettiin erityisesti työväenluokkaan. Asunto-olojen parantaminen nähtiin moraalisenä projektina, jonka tavoitteena oli hillitä poliittista kuohuntaa ja taata terveen työvoiman saatavuus. Sotien jälkeen asuminen valjastettiin jälleen moraalinen työkaluksi, joka palveli samalla myös kansantaloutta: Ihmisten kulutuskäyttäytymistä haluttiin hillitä ja samalla yksilöiden varallisuus sidottiin asuntosäästämisjärjestelmän avulla kehittyvän teollisuuden tarpeisiin.

Kautta 1900-luvun omistusasumisen suosiminen ja vuokra-asumisen leimaaminen toisarvoiseksi asumisen muodoksi olivat keskeinen osa asuntopoliittikkaa. Omistusasumisesta tehtiin ”sosiaalinen pakko”, sosiaalisen pärjäämisen ja kuntoisuuden mittari. Se on edellyttänyt kansalaisilta omatoimisuutta ja

pitkäjänteisyyttä, mutta samalla mahdollistanut sosiaalisen nousun monille pienituloisille.

Oma asunto on toiminut ”köyhän miehen sijoitussalkkuna” – mutta toimiiko enää? Junton tutkimus ei vastaa tähän, sillä tutkimuskaari päättyy 1990-luvun taitteeseen. Asuntopolitiikassa moni asia on muuttunut tuon jälkeen. Vuokrasääntelyn purkaminen 1990-luvun puolivälistä alkaen on vaikuttanut vuokra-asumisen yleistymiseen erityisesti kaupungeissa. Omistusasumisen normista ollaan kenties siirtymässä kohti monipuolisempien asumismuotojen ja hallintotapojen hyväksyntää. Tähän on vaikuttanut myös 2010-luvulla alkanut omistusasunnon korkovähennyksen vähittäinen alasajo.

Kun asuntopolitiikka suosi aiemmin suurituloisia, nyt asuntopolitiikasta on tullut osa toimeentuloturva (asumistuen muodossa) ja sellaisena se on segregoivaa, uudella tavalla monia asunto-ongelmista kärsiviä ulkopuolistavaa. Kaupungistumiskehitys, joka todennäköisesti jatkuu pitkälle tulevaisuuteen, tuottaa asuntoliittisiä haasteita sekä tyhjenevillä alueilla että kaupunkiseuduilla. Samalla kun omistusasunnon arvo on monin paikoin Suomessa romahtanut – se siitä sijoitussalkusta – pääkaupunkiseudulla kärsitään korkeista asumiskuluista. Kaupungistumiseen sinänsä ei politiikalla ole pyritty puuttumaan, eikä siihen liittyviä ongelmia ole erityisen hanakasti yritetty ratkoa. MAL-sopimukset ovat tästä ehkä poikkeus.

Usein ajatellaan, että politiikka perustuu arvoihin. Anneli Junton väitöskirja osoittaa, että arvojen ja politiikan välinen suhde on ainakin pitkällä aikavälillä vastavuoroinen: arvot ohjaavat politiikkaa, mutta toisaalta harjoitettu politiikka ohjaa arvojamme ja arvostuksiamme.